

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته حقوق بین‌الملل عمومی

عنوان:

نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه تدریجی حقوق
سازمان‌های بین‌المللی

استاد راهنما:

دکتر جمشید ممتاز

4693

استاد مشاور:

دکتر سیدباقر میرعباسی

نگارش:

محسن عبدالهی

پائیز ۱۳۷۸

۲۷۸۷۱

بنام خدا

تاریخ:

این پایان نامه با عنوان نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه تدریجی حقوق سازمانهای بین‌المللی به تاریخ در محل سالن دفاع دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران با حضور استاد راهنما؛ جناب آقای دکتر جمشید ممتاز و استاد مشاور؛ جناب آقای دکتر سیدباقر میرعباسی، دفاع و با درجه و نمره مورد قبول واقع گردید.

امضای استاد راهنما

جناب آقای دکتر جمشید ممتاز

امضای استاد مشاور

جناب آقای دکتر سیدباقر میرعباسی

... به پدر و مادر عزیزم که از جان دوست تر می‌دارمشان

آنانکه هستی خویش را بذل راه رشد و سعادت من نموده‌اند.

پیشگفتار

کار تو تبدیل اعیان و عطا
کار ما سهواست و نسیان خطا
سهو و نسیان را مبدل کن به علم
من همه ظلم مرا ده صبر و حلم

وجیزه‌ای که با عنوان «نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه تدریجی حقوق سازمانهای بین‌المللی» پیش روی دارید عنوان پایان نامه تحصیلی است که به پیشنهاد جناب آقای دکتر جمشید ممتاز استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به منظور دریافت درجه کارشناسی ارشد از آن دانشگاه تحقیق و تألیف شده است.

این نوشته مشتمل بر یک مقدمه، دو فصل و هشت گفتار است. که فصل اول آن با عنوان کلیات از سه گفتار مقدماتی با عناوین: دیوان بین‌المللی دادگستری، حقوق سازمانهای بین‌المللی و مفهوم توسعه حقوق سازمانهای بین‌المللی به منظور ورود به مباحث اصلی، تشکیل شده است.

فصل دوم با عنوان توسعه حقوق سازمانهای بین‌المللی، بدنه اصلی رسانه را شامل می‌شود که در پنج گفتار سعی در شناسایی و انعکاس نقش دیوان در توسعه حقوق سازمانهای بین‌المللی داشته است: توسعه صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری، شخصیت حقوقی بین‌المللی سازمانهای بین‌المللی، عضویت در سازمانهای بین‌المللی، قدرت تصمیم‌گیری سازمانهای بین‌المللی و حقوق کارگزاران سازمانهای بین‌المللی، عناوین پنج‌گفتار فوق را تشکیل می‌دهند. که در پایان نیز نتیجه تحقیق به آن منظم شده است.

نگارنده بر خود فرض می‌داند که از مؤسسه انتشاراتی دانشجو که زحمت تایپ و تکثیر این نوشته را متحمل شده است کمال تقدیر و سپاس را بعمل آورد. همچنین لازم است که از دوست فرهیخته و ادیبم جناب آقای ابراهیم برزگر کلیشمی که زحمت ویرایش ادبی اثر، را متقبل شده‌اند تشکر کرده و از ایزد منان کامیابی و توفیق روز افزون ایشان را مسألت نمایم.

محسن عبداللهی

پائیز ۱۳۷۸

تقدیر و تشکر:

در لحظات تحقیق و تألیف مباحث این نوشته فیض مصاحبت، راهنمایی و مشاوره بزرگانی روشن ضمیر روزی این حقیر بوده است. از اینرو اگر در این نوشته نقطه قوتی یافت شود از برکات و حسن توجه این عزیزان است و اگر کاستی و نقصی - که بی تردید از آن خالی نیست - از دست کوتاه من:

ز دست کوتاه خود زیر بارم که از بالا بلندان شرمسارم
اگر گنتم دعای می فروشان چه باشد حق نعمت می گذارم

آقای دکتر جمشید ممتاز استاد مسلم حقوق بین الملل دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران و آقای دکتر سیدباقر میرعباسی استاد و مدیریت محترم گروه حقوق بین الملل و حقوق عمومی دانشکده حقوق و علوم سیاسی از جمله این عزیزان هستند که به ترتیب در کسوت استاد راهنما و مشاور نقش بسزایی در آماده سازی این رساله داشته اند که بدین وسیله کمال سپاس و امتنان خالص خویش را نسبت به آنان ابراز می دارم. در این راه، همچنین الطاف و رهنمودهای کارگشای آقایان دکتر محمدرضا ضیایی بیگدلی استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی و دوست بسیار عزیزم جناب قاسم زمانی نیز شایان تقدیر است.

افزون بر عزیزان یاد شده از تمامی نهادها و مسئولینی که مرا در تهیه این نوشته یاری نموده اند تشکر می نمایم:

- مسئولیت محترم و فداکار کتابخانه مرکز عالی مطالعات بین المللی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران؛ سرکار خانم میلانی

- ریاست محترم کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی؛ جناب آقای دکتر بهرام مستقیمی

- مسئولین و کتابداران محترم دانشکده حقوق و علوم سیاسی؛ بانوان: شایان، فهیمانی و قبادی و آقایان: جلالی و هدایتی

- مسئولیت محترم کتابخانه مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد در تهران؛ سرکار خانم قائم مقامی

- کتابخانه دفتر خدمات حقوق بین المللی جمهوری اسلامی ایران.

توفیق همواره سایبان زندگیتان باد

الف	فهرست قضایا به ترتیب تاریخ صدور
۲۱۶	فهرست قضایا به ترتیب حروف الفبا
د	فهرست اختصارات
۱	مقدمه

فصل اول: کلیات

۱۰	گفتار اول: دیوان بین‌المللی دادگستری
۱۱	۱- دیوان بین‌المللی دادگستری و رسالت توسعه حقوق بین‌الملل عمومی
۱۴	۲- قدرت الزامی آرای دیوان بین‌المللی دادگستری
۱۴	الف - قدرت الزامی آرای ترافیعی دیوان
	ب - قدرت الزامی آرای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری؛ مفهوم رأی مشورتی الزام‌آور
۱۵	۱۹
۱۹	گفتار دوم: حقوق سازمان‌های بین‌المللی
	۱- چالش در پذیرش حقوق سازمان‌های بین‌المللی: ضرورت تاسیس و استقلال حقوق سازمان‌های بین‌المللی
۲۰	۲- رویه دیوان بین‌المللی دادگستری و شناسایی حقوق سازمان‌های بین‌المللی
۲۵	۳- منابع حقوق سازمان‌های بین‌المللی کدامند؟
۲۸	الف: حقوق برون‌ی یا اسناد تأسیسی سازمان‌های بین‌المللی
۲۹	ب: حقوق درونی یا قواعد و مقررات مربوطه سازمان‌های بین‌المللی
۳۰	- رویه مستقر سازمان‌های بین‌المللی
۳۱	۴- حقوق سازمان ملل متحد و حقوق سازمان‌های بین‌المللی
۳۴	۵- سرریزی حقوق خانواده سازمان ملل متحد و کارکرد دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه حقوق سازمان‌های بین‌المللی
۳۷	گفتار سوم: مفهوم توسعه حقوق سازمان‌های بین‌المللی
۳۹	۱- تبیین مفهوم توسعه در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری
۳۹	۲- تکنیک‌های دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه حقوق سازمان‌های بین‌المللی

- الف - شناسایی به عنوان ابزار توسعه حقوق بین الملل ۴۱
- ب: تفسیر به عنوان ابزار توسعه حقوق سازمان های بین المللی ۴۴
- اصل تفسیر مؤثر معاهدات بین المللی در رویه دیوان بین المللی دادگستری ۴۵

فصل دوم: توسعه حقوق سازمان های بین المللی ۴۸

- گفتار اول: توسعه صلاحیت مشورتی دیوان بین المللی دادگستری ۴۹
- ۱- محوریت صلاحیت مشورتی و طرز برخورد دیوان بین المللی دادگستری ۴۹
- ۲- امکان دستیابی دیگر سازمان های بین المللی به دیوان: دیوان در عدم انحصار خانواده U.N ۵۴
- ۴- کالبد شکافی توسعه صلاحیتی دیوان توسعه صلاحیت مشورتی دیوان بر پایه تفاسیر مؤثر ماده ۹۶ منشور ۵۸
- الف: مفهوم سؤال حقوقی مورد تقاضای نظر مشورتی ۵۸
- I: تفسیر منشور ملل متحد ۶۱
- II: سئوالات حقوقی با مبانی سیاسی ۶۲
- III: سئوالات حقوقی انتزاعی و مبهم ۶۳
- IV: سئوالات حقوقی اختلافی ۶۵
- V: سؤال حقوقی و دخالت در امور داخلی دولتها ۶۸
- ب: افزایش نهادهای صلاحیتدار برای درخواست نظر مشورتی؛ مفهوم ارکان سازمان ملل متحد ۷۰
- ۴- صلاحیت فرجامی دیوان بین المللی دادگستری ۷۴
- ۵- آرای مشورتی الزام آور و توسعه صلاحیت مشورتی ۷۸
- ۶- ابعاد دیگری از آرای مشورتی دیوان بین المللی دادگستری ۷۹
- الف - حقانیت بخشی به تصمیمات سازمان های بین المللی ۷۹
- ب: تحرک بخشی به روابط بین المللی ۸۱
- گفتار دوم: شخصیت حقوقی سازمان های بین المللی ۸۳
- شخصیت حقوقی سازمان های بین المللی و شخصیت بین المللی آنان ۸۳

۱- شخصیت حقوقی سازمان ملل متحد و نارسائیهای موجود در حقوق سازمان‌های بین‌المللی	۸۴
۲- رأی مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری و شناسایی شخصیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی	۸۸
الف: تفسیر ذهنی منشور و شناسایی شخصیت بین‌المللی	۸۹
ب: اختیار ضمنی (Implied power) و شناسایی شخصیت سازمان‌های بین‌المللی	۹۱
ج: شخصیت عینی سازمان ملل متحد و دیگر سازمان‌های بین‌المللی	۹۳
د: حقوق و وظایف ناشی از شخصیت بین‌المللی و حدود آن	۹۸
۳- پیامدهای رأی مشورتی ۱۹۴۹ در شناسای شخصیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی	۱۰۱
اول: اهلیت سازمان‌های بین‌المللی	۱۰۱
الف: اهلیت طرح دعوی توسط سازمان‌های بین‌المللی	۱۰۱
ب: اهلیت معاهده‌سازی سازمان‌های بین‌المللی	۱۰۵
ج: اهلیت تأسیس نهادهای لازم	۱۰۷
دوم: بررسی تفصیلی شخصیت حقوقی بین‌المللی چند سازمان بین‌المللی	۱۱۰
الف: شخصیت سازمان کشورهای امریکایی: OAS	۱۱۰
ب: شخصیت سازمان کنفرانس اسلامی: OIC	۱۱۲
ج - شخصیت سازمان همکاریهای اقتصادی: اکو ECO	۱۱۴
د - شخصیت دیوان کیفری بین‌المللی ICC	۱۱۷
گفتار سوم: عضویت در سازمان‌های بین‌المللی	۱۱۹
۱- اصول حاکم بر عضویت در سازمان‌های بین‌المللی	۱۲۲
الف: اصل حق و آزادی عضویت در سازمان‌های بین‌المللی	۱۲۲
ب: اصل آزادی خروج از سازمان‌های بین‌المللی	۱۲۵
۲- عضویت در سازمان ملل متحد و رهیافتهای مشابه در سازمان‌های بین‌المللی	۱۲۷

- ۳- ایفای شرایط عضویت در سازمان‌های بین‌المللی توسط دولت داوطلب عضویت ... ۱۳۱
- ۴- تصمیم و صلاح‌دید سازمان در پذیرش دولت داوطلب ۱۳۳
- الف: تصمیم سازمان و صلاح‌دید اعضا ۱۳۴
- ب: نقش عوامل ذهنی اعضا در تصمیم سازمان و لزوم حسن نیت آنان ۱۳۵
- ج: منع سوء استفاده از حق ۱۳۶
- د: نفی عوامل و ملاحظات سیاسی در تصمیم سازمان ۱۳۷
- ۵- حقوق ناشی از عضویت، در رویه دیوان بین‌الملل دادگستری ۱۴۰
- حقوق سازمان و حقوق اعضای آن ۱۴۰
- گفتار چهارم: قدرت تصمیم‌گیری سازمان‌های بین‌المللی ۱۴۴
- ۱- تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی؛ تعریف، ماهیت و مبنا ۱۴۴
- ۲- اصل اعتبار تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی ۱۴۷
- الف: صلاحیت در صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی ۱۴۷
- ب: شناسایی اصل اعتبار یا مشروعیت تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی ۱۴۹
- ۳- اصل استمرار اعتبار تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی ۱۵۳
- ۴- شرایط اعتبار تصمیمات سازمان‌های بین‌المللی ۱۵۷
- الف: شرایط ماهوی: ضرورت انطباق تصمیم با قواعد سازمان و اصول و اهداف آن. ۱۵۸
- I - قصد بنیانگذاران؛ ۱۶۱
- II - امری و دستوری بودن قاعده؛ ۱۶۱
- III - چشم داشت معاهده تأسیسی بعنوان یک مجموعه‌ای پیوسته و وابسته؛ ۱۶۲
- IV - چشم داشت دیگر کنوانسیونها و رویه‌های بین‌المللی همسو؛ ۱۶۳
- ب: شرایط شکلی؛ ضرورت تأمین شرایط شکلی اتخاذ تصمیم ۱۶۵
- ج: اختیارات ضمنی؛ سازمان‌های بین‌المللی **Implied Powers** ۱۶۶
- ۵- اعمال و تصمیمات غیر قانونی سازمان‌های بین‌المللی و تخطی از حدود اختیارات
- Ultra Vires** ۱۶۹
- الف: تخطی از حدود اختیارات داخلی و خارجی: **Intra & Extra Ultra Vires** ۱۷۰

ب: آثار حقوقی اعمال غیر قانونی سازمان‌های بین‌المللی	۱۷۲
گفتار پنجم: حقوق کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی	۱۷۴
۱- حمایت از کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی؛ ضرورت‌ها و مبانی	۱۷۴
الف: ضرورت حمایت از کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی	۱۷۴
I - تضمین حقوق قراردادی کارمندان ملل متحد:	۱۷۸
II - حق کارمندان U.N در دسترسی به فرآیند قضایی؛	۱۸۰
ب: مبانی حمایت از کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی	۱۸۱
- حمایت دیپلماتیک، حمایت شغلی	۱۸۱
۲- کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی، تعریف و طبقه‌بندی	۱۸۳
الف: طبقه‌بندی کارگزاران سازمان‌های بین‌المللی: کارمندان بین‌المللی، کارشناسان در حین خدمت	۱۸۳
ب: تعریف کارمند و کارشناس در حین خدمت	۱۸۴
اول: تعریف کارمندان سازمان‌های بین‌المللی:	۱۸۴
دوم: تعریف کارشناسان در حین خدمت سازمان‌های بین‌المللی	۱۸۶
I - کارشناس دارای رابطه اداری - استخدامی با سازمان نمی‌باشد؛	۱۸۹
II - مأموریت کارشناس؛ لزوم یا عدم لزوم سفر برای تعلق مصونیت و مزایا	۱۹۰
III - کارشناس تبعه دولت محل مأموریت؛	۱۹۲
IV - کارشناس در انجام مأموریت اعطایی نماینده دولت متبوع خویش نمی‌باشد؛	۱۹۵
۳- مصونیت کارشناسان سازمان‌های بین‌المللی	۱۹۶
الف - مصونیت‌های کارشناسان ملل متحد و رهیافتهای مشابه در دیگر سازمان‌های بین‌المللی	۱۹۶
ب: مصونیت از تعقیب قضایی کارشناس در حین خدمت	۱۹۸
I - شرح قضیه کمارآسامی	۱۹۸
II - صلاحیت انحصاری دبیرکل در احراز استمرار مصونیت کارشناس تحت تعقیب:	۲۰۲

III - شناسایی اصل کلی آئین دادرسی حقوق با قاعده <i>In limin -litis</i> ...	۲۰۵
IV - تکلیف دولتی که مصونیت کارشناس در سرزمین آن مورد تهدید است ...	۲۰۷
V - تکلیف کارشناس در حین خدمت و مسئولیت سازمان	۲۰۸
نتیجه:	۲۰۹
فهرست منابع و مأخذ فارسی	۲۱۴
- کتب و مقالات:	۲۱۴
- اسناد و کنوانسیونهای بین المللی:	۲۱۵
فهرست منابع و مأخذ انگلیسی	۲۱۶
- کتب، مقالات و آرای قضایی	۲۱۶
- اسناد و کنوانسیونهای بین المللی	۲۲۱

TABLE OF CASES

فهرست قضايا

- Eastern Carelia Case, Advisory Opinion of 1923 , p.p. 65 , 66
- Interpretation of the Convention of 1919 Concerning Employment of Women During the Night Case, Advisory Opinion of 1932 , p. 167
- Condition of Admission of A State to Membership In the U.N, Advisory Opinion , 28 May 1948 , p.p. 1,45,59,63=65,119=144.
- Reparation for Injuries suffered in the service of the U.N case, Advisory opinion of 11 April 1949, p.p. 27,34,35,44,83=119,168,175,177,178,182,183,203.
- Corfu Cannel case, Judgment of 15 December 1949, p. 42.
- Competence of the General Assembly for the Admission of A state to the U.N case , Advisory opinion of 3 March 19 1950, p.p. 45, 52 , 61 , 119=144, 150.
- International Status of South - west Africa case, Advisory opinion of 11 July 1950, p.p. 21 , 46, 47 , 59, 155 , 156.
- Interpretation of peace treaties with Bulgaria , Hungary & Romania (Second phase) case , Advisory opinion of 18 July 1950, p.p. 16 , 65 , 66 , 68 , 70.
- Reservations to the convention on the prevention & punishment of the crime of Genocide case, Advisory opinion of 28 May 1951, p. 43.
- Effects of Awards of compensation By the U.N.A.T case, Advisory opinion of 13 July 1954, p.p. 26 , 73 , 75 , 92 , 106=108 , 169 , 179 , 181.
- Voting procedure on Question Relating to Reports & Petitions concerning the territory of south - west Africa case , Advisory opinion of 7 June 1955, p.p. 59 , 146.
- Admissibility of Hearings of petitioners By the committee on south=west Africa case. Advisory opinion of 1 June 1956, p.p. 59 , 76 , 91.
- Judgment of the ILOAT upon complaints Made Against U.N.E.S.C.O case, Advisory opinion of 23 October 1956, p.p. 18 , 26 , 52 , 53 , 77 , 79.
- Aerial Incident of 27 July 1955 (Israel V. Bulgaria) Case, Judgment of 26 May 1959, p.p. 74.
- Constitution of the Maritime safety committee on the Inter - Governmental Maritime consultative organization case, Advisory opinion of 8 June 1960, p.p. 144=174.
- Certain Expenses of the U.N (Article 17 , para 2. of the charter) case , Advisory opinion of 20

TABLE OF CASES

فهرست قضایا

- July 1962, p.p. 52 , 53 , 62 , 144-174.
- South - west Africa cases (first phase), Judgment of 21 December 1962, p.p. 13 , 50 , 155 .
 - Barcelona Traction, light & power company , limited (first Phase) case, Judgment of 24 July 1964, p. 42.
 - South - west Africa cases (Second phase) Judgment of 18 July 1966, p.p. 13 , 39 , 46 , 50 , 56 , 141 , 147 , 174 .
 - Barcelona Traction . light & power compony , limited (second phase) case . judgment of 5 February 1970, p. 42.
 - Legal consequences for states of the continued presence of south Africa in Namibia (South - west Africa) Not withstanding security council Resoulution 276 (1970) , Advisory opinion of 21 June 1971, p.p. 31 , 32 , 53 , 59 , 60 , 71 , 80 , 81 , 97 , 146 , 153 , 157 , 158 , 166.
 - Appeal Relating to the Jurisdiction of the ICAO council case, judgment of 18 August 1972, p.p. 74 , 75.
 - Application for Review of Judgment No 158 of the U.N.A.T case, Advisory opinion of 12 July 1973, p.p. 18 , 26 , 43 , 60 , 70 -73 , 77 , 79 , 162.
 - western sahara case. Advisoty opinion of 16 October 1975, p.p. 25 , 52 , 56 , 58 , 60 , 67 , 145.
 - Interperatation of the Agreement of 25 March 1951 Between the WHO & Egypt case , Advisory opinion of 20 December 1980, p.p. 35 , 99 , 100 , 107.
 - Application for Review of Judgment No. 273 of the U.N.A.T case, Advisory opinion of 20 July 1982, p. 27.
 - Application for Review of Judgment No. 333 of the U.N.A.T case, Advisory opinion of 27 May 1987, p.p. 27 , 40 , 76 , 178.
 - Applicability of the obligation to Arbitrate under section 21 of the U.N Headquarters Agreements of 26 June 1947 , case, Advisory opinion of 26 April 1988, p.p. 81 , 82 , 107 .
 - Applicability of Article VI, section 22 of the convention on the privileges & Immunities of the U.N case , Advisory opinion of 15 December 1989, p.p. 16, 28 , 33 , 52 , 57 , 63 , 65-67 , 71 , 78 , 98 , 174-209.

TABLE OF CASES

فهرست قضایا

- Legality of the use By A state of Nuclear weapons in Armed conflict case, Advisory opinion of 8 July 1996, p.p. 3 , 53.
- Legality of The threat or use of Nuclear weapons case, Advisory opinion of 8 July 1996, p.p. 12 , 13 , 39 , 42 , 52 , 53 , 58 , 63 , 65 , 136 , 212.
- Difference relating to Immunity from Legal Process of A special Rapporteur of the commission on Human Rights case, Advisory opinion of 29 April 1999, p.p. 18 , 33 , 43 , 71 , 78 , 79 , 174 - 209.